

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ
ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Έγγραφο της Επιτροπής
Υπουργών

CM(2017)83-τελικό

27 Σεπτεμβρίου 2017

Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων

(Συντάχθηκαν από την Επιτροπή των Υπουργών στις 27 Σεπτεμβρίου 2017
κατά την 1295η συνεδρίαση των Αντιπροσώπων των Υπουργών)

Η Επιτροπή των Υπουργών,

λαμβάνοντας υπόψη ότι η συμμετοχή των πολιτών αποτελεί τον πυρήνα της ίδιας της έννοιας της δημοκρατίας,

λαμβάνοντας υπόψη ότι η αντιπροσωπευτική δημοκρατία, η οποία βασίζεται στο δικαίωμα των πολιτών να εκλέγουν ελεύθερα τους αντιπροσώπους τους ανά εύλογα χρονικά διαστήματα, αποτελεί μέρος της κοινής κληρονομιάς των κρατών μελών,

λαμβάνοντας υπόψη ότι η άμεση δημοκρατία, η οποία βασίζεται στο δικαίωμα συμμετοχής σε εκλογές, καθώς και εκκίνησης και έγκρισης λαϊκών πρωτοβουλιών και αιτημάτων για δημοψηφίσματα, αποτελεί μακράννη παράδοση σε ορισμένα κράτη μέλη,

λαμβάνοντας υπόψη ότι η συμμετοχική δημοκρατία, η οποία βασίζεται στο δικαίωμα της επιδίωξης καθορισμού ή επιρροής της άσκησης των εξουσιών και καθηκόντων μιας δημόσιας αρχής, συμβάλλει στην αντιπροσωπευτική και άμεση δημοκρατία, καθώς και ότι το δικαίωμα της συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων θα πρέπει να διασφαλίζεται για άτομα, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και την κοινωνία των πολιτών γενικά,

υπογραμμίζοντας ότι η ευθύνη και λογοδοσία για τη λήψη αποφάσεων ανήκει τελικά στη δημόσια αρχή που νομιμοποιείται δημοκρατικά να το πράξει,

έχοντας υπόψη κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που ενθαρρύνει τη συμμετοχή των πολιτών, όπως:

- τη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ETS αριθ. 5) και τα πρόσθετα πρωτόκολλα αυτής,
- τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα (CETS αριθ. 205),
- τη Σύσταση Rec(2003)3 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη για την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στη λήψη αποφάσεων στην πολιτική και στον δημόσιο βίο,
- τη σύσταση CM/Rec(2007)14 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη για το νομικό καθεστώς των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Ευρώπη,
- τον Κώδικα Δεοντολογίας του 2009 για τη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων,

Έχοντας επίσης υπόψη κείμενα, τα οποία καθορίζουν το δικαίωμα συμμετοχής:

- το Πρόσθετο Πρωτόκολλο στον Ευρωπαϊκό Χάρτη της τοπικής αυτονομίας σχετικά με το δικαίωμα συμμετοχής στις υποθέσεις των τοπικών συνεταιρισμών (CETS αριθ. 207),
- τη σύσταση Rec(2001)19 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη για τη συμμετοχή των πολιτών στον τοπικό δημόσιο βίο,

έχοντας επίγνωση της ανάγκης για περαιτέρω ενίσχυση της εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας των δημοκρατικών θεσμών μας και με την πεποίθηση ότι η διεύρυνση των ευκαιριών συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων είναι ένας τρόπος επίτευξης αυτού του σκοπού,

ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να βασίζονται στις απόψεις, στις πληροφορίες και την πείρα που αποκομίζουν από τη συμμετοχή καθώς και να αναπτύξουν μια κουλτούρα αποτελεσματικής συμμετοχής, η οποία βασίζεται στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου,

Εκδίδει τις ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές και καλεί τα κράτη μέλη να τις εφαρμόσουν όσο το δυνατόν περισσότερο, καθώς και να διασφαλίσουν τη διάδοσή τους, ειδικότερα μεταξύ όλων των αρχών που είναι υπεύθυνες ή εμπλέκονται με άλλο τρόπο στη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων.

I. Σκοπός

1. Ο σκοπός αυτών των κατευθυντήριων γραμμών είναι να ενισχύσουν και να διευκολύνουν τη συμμετοχή ατόμων, ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών γενικά στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων.

II. Ορισμοί

2. Στο πλαίσιο αυτών των κατευθυντήριων γραμμών, χρησιμοποιούνται οι ακόλουθοι ορισμοί:

- α. «συμμετοχή των πολιτών»: η συμμετοχή ατόμων, ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών γενικά στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων από τις δημόσιες αρχές. Η συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων διακρίνεται από τις πολιτικές δραστηριότητες ως προς την άμεση εμπλοκή σε πολιτικά κόμματα, καθώς και από τη συμμετοχή σε κύκλους επιρροής ως προς τα επιχειρηματικά συμφέροντα,
- β. «διαδικασία λήψης αποφάσεων»: Η ανάπτυξη, υιοθέτηση, υλοποίηση, αξιολόγηση και αναδιατύπωση ενός εγγράφου πολιτικής, μιας στρατηγικής, ενός νόμου ή κανονισμού σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, ή οποιαδήποτε διαδικασία κατά την οποία λαμβάνεται μια απόφαση η οποία επηρεάζει το κοινό, ή τμήμα αυτού, από μια δημόσια αρχή η οποία έχει την εξουσία να το πράξει,
- γ. «μη κυβερνητικές οργανώσεις» (ΜΚΟ): εθελοντικοί αυτοδιοικούμενοι φορείς ή οργανισμοί που συστήνονται για την επίδιωξη των ουσιαστικά μη κερδοσκοπικών στόχων των ιδρυτών ή των μελών τους, σύμφωνα με τη Σύσταση CM/Rec(2007)14 της Επιτροπής των Υπουργών προς τα κράτη μέλη για το νομικό καθεστώς των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Ευρώπη. Μεταξύ αυτών μπορούν να περιλαμβάνονται για παράδειγμα εθελοντικές ομάδες, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, ενώσεις, ιδρύματα, φιλανθρωπικοί οργανισμοί ή γεωγραφικές κοινότητες ή κοινότητες κοινών συμφερόντων καθώς και ομάδες παρέμβασης,
- δ. «κοινωνία των πολιτών γενικά»: το σύνολο ατόμων και οργανωμένων, λιγότερο οργανωμένων και ανεπίσημων ομάδων, μέσω του οποίου συμβάλλουν στην κοινωνία ή εκφράζουν τις απόψεις και γνώμες τους, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων όπου εγείρουν ζητήματα σχετικά με παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διαφθορά και άλλα παραπτώματα ή εκφράζουν κριτικές παρατηρήσεις. Οι εν λόγω οργανωμένες ή λιγότερο οργανωμένες ομάδες μπορούν να περιλαμβάνουν επαγγελματικές οργανώσεις ή οργανώσεις της βάσης, πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, θρησκευτικές και μη θρησκευτικές οργανώσεις και υπερμάχους των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- ε. «δημόσια αρχή»: οποιοσδήποτε εκτελεστικός, νομοθετικός ή διοικητικός φορέας σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων ατόμων, τα οποία ασκούν εκτελεστική εξουσία ή διοικητικές λειτουργίες.

III. Συνθήκες και αρχές

Συνθήκες που επιτρέπουν τη συμμετοχή των πολιτών

3. Η συμμετοχή απαιτεί από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να ανταλλάσουν απόψεις με τιμιότητα και ειλικρίνεια ώστε να διασφαλίζεται ότι οι θέσεις της κοινωνίας των πολιτών λαμβάνονται υπόψη από τις δημόσιες αρχές με εξουσίες λήψης αποφάσεων. Κατά συνέπεια, οι συνθήκες για την αποτελεσματική συμμετοχή των πολιτών περιλαμβάνουν:

- α. σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, κράτος δικαίου, τήρηση των θεμελιωδών δημοκρατικών αρχών, πολιτική δέσμευση, διαύγεια διαδικασιών, κοινούς χώρους για

διάλογο και κατάλληλες συνθήκες γενικά για μια ζωτική, πλουραλιστική και βιώσιμη κοινωνία των πολιτών,

- β. δημιουργία και διατήρηση από τα κράτη μέλη ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος, το οποίο θα περιλαμβάνει ένα πολιτικό πλαίσιο, ένα νομικό πλαίσιο (κατά περίπτωση) και ένα πρακτικό πλαίσιο, ώστε να διασφαλίζονται για τα άτομα, τις ΜΚΟ και την κοινωνία των πολιτών γενικά, τα πραγματικά δικαιώματα του συνεταιρίζεσθαι, του συνέρχεσθαι, της ελεύθερης έκφρασης και της ελευθερίας της πληροφόρησης,
- γ. αναγνώριση και προστασία καθώς και στήριξη του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών σε μια πλουραλιστική δημοκρατία, των λειτουργιών της όσον αφορά την παρέμβαση και παρακολούθηση των δημόσιων υποθέσεων καθώς και τη συμβολή της στην ανάπτυξη μιας ποικιλόμορφης και δραστήριας κοινωνίας.

Αρχές

4. Η συμμετοχή των πολιτών πρέπει να προωθείται και να ενισχύεται από τις ακόλουθες αρχές, οι οποίες εφαρμόζονται για όλους τους φορείς που εμπλέκονται στη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων,

- α. αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ όλων των φορέων ως βάση της ειλικρινούς διάδρασης και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης,
- β. σεβασμός της ανεξαρτησίας των ΜΚΟ ανεξαρτήτως του εάν οι απόψεις τους συνάδουν με εκείνες των δημόσιων αρχών ή όχι,
- γ. σεβασμός της θέσης των δημόσιων αρχών οι οποίες έχουν αναλάβει την ευθύνη και δίδουν λόγο σχετικά με τη λήψη αποφάσεων,
- δ. ανοικτός χαρακτήρας, διαύγεια και απόδοση ευθυνών,
- ε. ανταπόκριση σε όλους τους φορείς που παρέχουν κατάλληλη ανατροφοδότηση πληροφοριών,
- στ. εξάλειψη διακρίσεων και αποκλεισμών ούτως ώστε να ακούγονται και να λαμβάνονται υπόψη όλες οι φωνές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των λιγότερο ευνοημένων και πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων
- ζ. ισότητα φύλων και ίση συμμετοχή όλων των ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ομάδων με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και ανάγκες, όπως των νέων, των ηλικιωμένων, των ατόμων με αναπηρίες ή των μειονοτήτων,
- η. προσβασιμότητα μέσω της χρήσης σαφούς γλώσσας και κατάλληλων μέσων συμμετοχής, επιγραμμικά ή απογραμμικά, και σε οποιαδήποτε συσκευή.

IV. Βάσεις της συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων

5. Επιδίωξη της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να είναι η παροχή, συγκέντρωση και διοχέτευση απόψεων ατόμων, είτε άμεσα είτε μέσω ΜΚΟ ή/και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών, μέσω της οποίας παρέχεται ουσιαστική ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων για την ενημέρωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων ούτως ώστε να ικανοποιούνται οι δημόσιες ανάγκες.

6. Η συμμετοχή των πολιτών θα πρέπει να διασφαλίζεται με κατάλληλα, διαρθρωμένα και διαυγή μέσα, συμπεριλαμβανομένων όπου κρίνεται απαραίτητο νομικών ή κανονιστικών μέτρων, τα οποία περιλαμβάνουν διατάξεις για τη διαχείριση αιτημάτων αναγωγής ή προσφυγής σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Οι όποιοι περιορισμοί της συμμετοχής πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια σε αυτό το πλαίσιο και να συμμορφώνονται με τη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και με τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

7. Τα διάφορα στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων που αναλαμβάνονται από τη δημόσια αρχή, η οποία έχει την απαραίτητη εξουσία, πρέπει να είναι ανοικτά στη συμμετοχή των πολιτών.

8. Οι πληροφορίες πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες, διαφανείς και διαθέσιμες στο κοινό, εξαιρουμένων των περιπτώσεων όπου οι πληροφορίες είναι απόρρητες για λόγους που καθορίζονται

σαφώς από τη νομοθεσία ή όπου είναι περιορισμένες για λόγους προστασίας δεδομένων σύμφωνα με τις σχετικές συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλες διεθνείς υποχρεώσεις.

9. Κατάλληλη πληροφόρηση πρέπει να παρέχεται κατά τρόπο έγκαιρο, ούτως ώστε να υπάρχει δυνατότητα ουσιαστικής συμβολής όσο οι αποφάσεις είναι ακόμη αναστρέψιμες.

10. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να σχεδιάζουν και να διαχειρίζονται τη δημόσια συμμετοχή και να καθορίζουν με σαφήνεια τους στόχους, τους εμπλεκόμενους φορείς, τις διαδικασίες και τα χρονοδιαγράμματα, καθώς και τις μεθόδους που εφαρμόζονται.

11. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να παρέχουν επικαιροποιημένη και ολοκληρωμένη πληροφόρηση σχετικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και τις διαδικασίες συμμετοχής.

12. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να προσπαθούν να αποφεύγουν την αδικαιολόγητη επιβάρυνση των ατόμων, ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών γενικά, κατά τη διάρκεια της συμμετοχής των πολιτών και μπορούν να αναλαμβάνουν κατάλληλες δράσεις ώστε να διευκολύνουν τη συμμετοχή.

13. Όταν οι δημόσιες αρχές παρέχουν κάποια υποστήριξη σε άτομα, ΜΚΟ και την κοινωνία των πολιτών γενικά στο πλαίσιο της συμμετοχής των πολιτών, πρέπει να το κάνουν κατά τρόπο τέτοιο ώστε να αποφεύγεται η όποια επιρροή στο αποτέλεσμα της άσκησης συμμετοχής.

14. Όπου κρίνεται απαραίτητο, πρέπει να συσταθούν ή να αναπτυχθούν συντονιστικοί φορείς με σκοπό τον καθορισμό και τη διαχείριση διαδικασιών συμμετοχής των πολιτών, αναλόγως των ρόλων τους οι οποίοι πρέπει να καθορίζονται με σαφήνεια, να τονίζονται και να στηρίζονται.

15. Οι δημόσιες αρχές και οι ΜΚΟ ενδεχομένως να επιθυμούν να συνάψουν συμφωνίες-πλαίσια συνεργασίας για τη στήριξη της συμμετοχής των πολιτών.

16. Ο διαθέσιμος χρόνος πρέπει να επαρκεί, εκτός από εξαιρετικές και σαφώς καθορισμένες περιπτώσεις, για την κατάλληλη προετοιμασία και υποβολή εποικοδομητικών συνδρομών. Αντιστοίχως, η προσφυγή σε περιορισμένες διαδικασίες ή/και διεργασίες που περιλαμβάνουν περιορισμένο αριθμό εμπλεκόμενων φορέων πρέπει να γίνεται μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις και με σχετική τεκμηρίωση.

17. Η έκταση και η μέθοδος της συμμετοχής του κοινού πρέπει να είναι ανάλογη του εκάστοτε διακυβεύματος. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να ζητούν το μεγαλύτερο δυνατό εύρος συνεισφορών, συμπεριλαμβανομένων από περιθωριοποιημένες, μειονεκτούσες και ευάλωτες ομάδες ατόμων.

18. Οι δημόσιες αρχές δεν πρέπει να λαμβάνουν τελικές αποφάσεις πριν από το τέλος της διαδικασίας της συμμετοχής των πολιτών που έχουν ξεκινήσει, εκτός εάν αυτό απαιτείται από ιδιαίτερες περιστάσεις και με την προϋπόθεση ότι θα παρασχεθεί σαφής τεκμηρίωση.

V. Τύποι συμμετοχής των πολιτών

19. Η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων μπορεί να πάρει διάφορες μορφές, όπως: παροχή πληροφοριών, διαβουλεύσεις, διάλογος και ενεργός συμμετοχή.¹

Παροχή πληροφοριών

20. Σε όλα τα στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, όλες οι κατάλληλες πληροφορίες πρέπει να παρουσιάζονται με σαφή και εύκολα κατανοητή γλώσσα και σε κατάλληλη και προσβάσιμη μορφή, χωρίς αδικαιολόγητα διοικητικά εμπόδια και, κατ' αρχήν, δωρεάν, σύμφωνα με τις αρχές ανοικτών δεδομένων.²

21. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να παρέχουν την ευρύτερη δυνατή πρόσβαση, τόσο απογραμμικά όσο και επιγραμμικά, σε βασικά έγγραφα και πληροφορίες χωρίς περιορισμούς στην ανάλυση και επαναχρησιμοποίηση αυτών των πληροφοριών.

Διαβουλεύσεις

22. Οι διαβουλεύσεις επιτρέπουν στις δημόσιες αρχές να συγκεντρώνουν τις απόψεις ατόμων, ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών γενικά σε συγκεκριμένες πολιτικές ή θέματα στο πλαίσιο μιας επίσημης διαδικασίας.

¹ Όπως ορίζεται στον Κώδικα Δεοντολογίας για τη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων.

² Τα δεδομένα πρέπει να είναι πλήρη, πρωτογενή, έγκαιρα, προσβάσιμα, μηχανικώς επεξεργάσιμα, να μην ευνοούν τις διακρίσεις, κοινόχρηστα και χωρίς να απαιτούν ειδική άδεια, και η συμμόρφωση πρέπει να μπορεί να ελεγχθεί.

23. Οι διαβουλεύσεις μπορούν να πραγματοποιούνται με διάφορα μέσα και εργαλεία, όπως συνεδριάσεις, δημόσιες ακροάσεις, ομάδες εστίασης, έρευνες, ερωτηματολόγια και ψηφιακά εργαλεία.

24. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να παρέχουν δημόσια διαθέσιμη ανατροφοδότηση πληροφοριών σχετικά με τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων, και ειδικότερα πληροφορίες που τεκμηριώνουν τις όποιες αποφάσεις λαμβάνονται τελικά.

Διάλογος

25. Ο διάλογος είναι μια διαρθρωμένη, μακράς διάρκειας διαδικασία με προσανατολισμό στα αποτελέσματα, η οποία βασίζεται στο αμοιβαίο ενδιαφέρον για την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ δημόσιων αρχών, ατόμων, ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών γενικά.

26. Οι δημόσιες αρχές, οι ΜΚΟ και η κοινωνία των πολιτών γενικά μπορούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να δημιουργήσουν διάφορες πλατφόρμες ως μόνιμους χώρους διαλόγου και συμμετοχής. Αυτές οι πλατφόρμες μπορούν να περιλαμβάνουν τακτικές δημόσιες ακροάσεις, δημόσια φόρουμ, συμβούλια για την παροχή συστάσεων ή παρόμοιες δομές.

Ενεργός συμμετοχή

27. Η ενεργός συμμετοχή αναφέρεται σε ευκαιρίες της συμμετοχής των πολιτών σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που παρέχονται από δημόσιες αρχές σε άτομα, ΜΚΟ και την κοινωνία των πολιτών γενικά, οι οποίες εκτείνονται πέραν της παροχής πληροφοριών, των διαβουλεύσεων ή του διαλόγου. Μπορεί να περιλαμβάνει ομάδες εργασίας ή επιτροπές για την από κοινού ανάπτυξη εγγράφων καθώς και πολιτικών και νομοθεσιών που τελικά απαιτούν τη λήψη αποφάσεων από την αρμόδια δημόσια αρχή.

28. Εάν υπάρχουν ομάδες εργασίας ή επιτροπές, οι δημόσιες αρχές πρέπει να υιοθετούν διαφανή κριτήρια και διαδικασίες για την εκπροσώπηση ατόμων, ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών γενικά.

29. Διάφοροι τύποι συνεργασιών που περιλαμβάνουν δημόσιες αρχές, ΜΚΟ και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να είναι κατάλληλοι σε διάφορα στάδια μιας διαδικασίας λήψης αποφάσεων και μπορούν να περιλαμβάνουν συνεργασίες που σχετίζονται με την εφαρμογή αποφάσεων.

VI. Μέτρα υλοποίησης

30. Προκειμένου να επιτραπεί η συμμετοχή των πολιτών, τα κράτη μέλη πρέπει να χρησιμοποιούν όσο το δυνατόν περισσότερο αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές και να διασφαλίσουν τη διάδοσή τους ώστε να επιτραπεί στις δημόσιες αρχές να λάβουν μέτρα ενίσχυσης της επίγνωσης, καθώς και να διαδώσουν ευρέως τις ίδιες τις κατευθυντήριες γραμμές, όπου κρίνεται απαραίτητο, στην(στις) επίσημη(ες) γλώσσα(ες) τους. Τα πιο πάνω μέτρα μπορούν να περιλαμβάνουν εύχρηστους οδηγούς, φυλλάδια ή άλλα εργαλεία, τόσο απογραμμικά όσο και επιγραμμικά, εκπαίδευση δημοσίων υπαλλήλων και στήριξη μέτρων εκπαίδευσης για τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών.

31. Κατά περίπτωση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να υιοθετήσουν ή να προσαρμόσουν τυχόν κανόνες και μέτρα προκειμένου να επιτραπεί στις δημόσιες αρχές να αξιοποιήσουν αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές.

32. Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να καλέσουν την κοινωνία των πολιτών να:

- κοινοποιήσει και διαδώσει πληροφορίες σχετικά με ευκαιρίες συμμετοχής καθώς και να συμβάλλει στη διευκόλυνση της συμμετοχής από μεγάλα τμήματα της κοινωνίας των πολιτών, τα οποία αφορά το εκάστοτε ζήτημα,
- συμβάλει στην αξιολόγηση της υλοποίησης νόμων και κανονισμών σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών.

33. Για την αξιολόγηση της εμπειρίας των κρατών μελών από την πρακτική εφαρμογή αυτών των κατευθυντήριων γραμμών, η Επιτροπή Υπουργών μπορεί να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Δημοκρατία και τη Διακυβέρνηση (CDDG), μαζί με τη Διάσκεψη Διεθνών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (INGO) του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διασφάλιση της τακτικής παρακολούθησης και την ανατροφοδότηση πληροφοριών στην Επιτροπή Υπουργών.

34. Η Επιτροπή Υπουργών μπορεί να διαβιβάσει αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση, στον Επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών, στη Διάσκεψη διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων (CINGO) του Συμβουλίου της

Ευρώπης και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη δημοκρατία μέσω του νόμου (η Επιτροπή της Βενετίας), και να τους καλέσει να διαδώσουν και να χρησιμοποιήσουν όσο το δυνατόν ευρύτερα τις κατευθυντήριες γραμμές στις δικές τους εργασίες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ των Κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων

Κείμενα αναφοράς

Συμβούλιο της Ευρώπης

Γενικός Γραμματέας

Ετήσια Έκθεση του Γενικού Γραμματέα σχετικά με το Καθεστώς της Δημοκρατίας, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Κράτους Δικαίου στην Ευρώπη – Λαϊκισμός – Πόσο ισχυρά είναι τα συστήματα ελέγχων και εξισορροπήσεων της Ευρώπης;
SG(2017)1

Ετήσια Έκθεση του Γενικού Γραμματέα σχετικά με το Καθεστώς της Δημοκρατίας, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Κράτους Δικαίου στην Ευρώπη – μια επιτακτική ανάγκη για την ασφάλεια στην Ευρώπη
SG(2016)1

Ετήσια Έκθεση του Γενικού Γραμματέα σχετικά με το Καθεστώς της Δημοκρατίας, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Κράτους Δικαίου στην Ευρώπη – Μια κοινή ευθύνη για δημοκρατική ασφάλεια στην Ευρώπη
SG(2015)1

Ετήσια Έκθεση του Γενικού Γραμματέα σχετικά με το Καθεστώς της Δημοκρατίας, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Κράτους Δικαίου στην Ευρώπη – Έκθεση του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης
SG(2014)1

Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών
ETS αριθ. 5

Ευρωπαϊκός Χάρτης της τοπικής αυτονομίας
ETS αριθ. 122

**Πρόσθετο Πρωτόκολλο στον Ευρωπαϊκό Χάρτη της τοπικής αυτονομίας σχετικά με το δικαίωμα συμμετοχής στις υποθέσεις των τοπικών συνεταιρισμών
CETS αριθ. 207**

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την αναγνώριση της νομικής προσωπικότητας των διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων
ETS αριθ. 124

Σύμβαση για τη συμμετοχή των αλλοδαπών στη δημόσια ζωή σε τοπικό επίπεδο
ETS αριθ. 144

Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες
ETS αριθ. 148

Σύμβαση-πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων
ETS αριθ. 157

Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης
ETS αριθ. 163

Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα
CETS αριθ. 205

Επιτροπή των Υπουργών

- **Συστάσεις**

Σύσταση CM/Rec(2015)3 για την πρόσβαση των νέων από μειονεκτούσες γειτονιές στα κοινωνικά δικαιώματα

CM/Rec(2015)3

Σύσταση CM/Rec(2014)7 για την προστασία the καταγγελλόντων

CM/Rec(2014)7

Σύσταση CM/Rec(2014)6 για έναν οδηγό σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα των χρηστών του Διαδικτύου

CM/Rec(2014)6

Σύσταση CM/Rec(2012)2 για τη συμμετοχή των παιδιών και νέων ηλικίας κάτω των 18 ετών

CM/Rec(2012)2

Σύσταση CM/Rec(2011)14 για τη συμμετοχή ατόμων με αναπηρίες στην πολιτική και δημόσια ζωή

CM/Rec(2011)14

Σύσταση CM/Rec(2010)7 για τον Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκπαίδευση σχετικά με τη δημοκρατική αγωγή του πολίτη και την εκπαίδευση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα

CM/Rec(2010)7

Σύσταση CM/Rec(2010)5 για τα μέτρα καταπολέμησης των διακρίσεων λόγω γενετήσιου προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου

CM/Rec(2010)5

Σύσταση CM/Rec(2009)2 για την αξιολόγηση, τον έλεγχο και την παρακολούθηση της συμμετοχής και των πολιτικών συμμετοχής σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο

CM/Rec(2009)2

Σύσταση CM/Rec(2009)1 για την ηλεκτρονική δημοκρατία (ηλ-δημοκρατία)

CM/Rec(2009)1

Σύσταση CM/Rec(2007)14 για το νομικό καθεστώς των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Ευρώπη

CM/Rec(2007)14

Σύσταση CM/Rec(2007)2 για την πολυφωνία και την ποικιλομορφία του περιεχομένου των μέσων μαζικής ενημέρωσης

CM/Rec(2007)2

Σύσταση Rec(2006)14 σχετικά με την αγωγή του πολίτη και τη συμμετοχή των νέων στο δημόσιο βίο

Rec(2006)14

Σύσταση Rec(2006)1 για τον ρόλο των εθνικών συμβουλίων νέων στην ανάπτυξη πολιτικών για τους νέους

Rec(2006)1

Σύσταση Rec(2004)15 για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση («ηλ-διακυβέρνηση»)

Rec(2004)15

Σύσταση Rec(2004)13 για τη συμμετοχή των νέων στην τοπική και περιφερειακή ζωή

Rec(2004)13

Σύσταση Rec(2003)3 για την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στη λήψη αποφάσεων στην πολιτική και στον δημόσιο βίο

Rec(2003)3

Σύσταση Rec(2002)2 για την πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα

Rec(2002)2

Σύσταση Rec(2001)19 για τη συμμετοχή των πολιτών στον τοπικό δημόσιο βίο

Rec(2001)19

Σύσταση αριθ. R (98) 14 για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου

Rec(98)14

- **Ψηφίσματα**

Ψήφισμα CM/Res(2016)3 για το καθεστώς συμμετοχής των διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων στο Συμβούλιο της Ευρώπης
CM/Res(2016)3

- **Κατευθυντήριες γραμμές**

Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προάσπιση και προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε πολιτισμικά ποικιλόμορφες κοινωνίες
CM/Del/Dec(2016)1249/4.6-app8

- **Διακηρύξεις**

Διακήρυξη για τον Κώδικα Δεοντολογίας για τη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων
Decl(21/10/2009)

Διακήρυξη για το ρόλο των κοινοτικών μέσων ενημέρωσης στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και του διαπολιτισμικού διαλόγου
Decl(11/02/2009)

Διακήρυξη: Κάνοντας πραγματικότητα την ισότητα των φύλων
CM(2009)68-τελικό

Διακήρυξη για τη δράση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη βελτίωση της προστασίας των υπερμάχων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προώθηση των δραστηριοτήτων τους
Decl(06/02/2008)

15^ο Συνδιάσκεψη των Ευρωπαϊκών Υπουργών τοπικής και περιφερειακής διοίκησης (Βαλένθια, 15-16 Οκτωβρίου 2007)

Διακήρυξη της Βαλένθια: Στρατηγική Καινοτομίας και Ορθής Διακυβέρνησης σε Τοπικό Επίπεδο (15-16 Οκτωβρίου 2007)
CM(2008)14-προσθήκη

16^η συνεδρίαση της Διάσκεψης Υπουργών χωροταξικού σχεδιασμού του Συμβουλίου της Ευρώπης για (CEMAT) (Ναύπλιο, Ελλάδα, 17 Ιουνίου 2014)

Διακήρυξη του Ναυπλίου: Προώθηση της εδαφικής δημοκρατίας στον χωροταξικό σχεδιασμό
CM(2014)91

Κοινοβουλευτική Συνέλευση

- **Ψηφίσματα**

Ψήφισμα 2096 (2016) «Πως μπορούν να προληφθούν οι ακατάλληλοι περιορισμοί των δραστηριοτήτων των ΜΚΟ στην Ευρώπη;»
Ψήφισμα 2096 (2016)

Ψήφισμα 2095 (2016) για την ενίσχυση της προστασίας και του ρόλου των υπερμάχων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης
Ψήφισμα 2095 (2016)

Ψήφισμα για τη δημοκρατία στην Ευρώπη: Κρίση και προοπτικές
Ψήφισμα 1746 (2010)

Ψήφισμα για την προστασία των καταγγελλόντων
Ψήφισμα 1729 (2010)

Ψήφισμα 1589 (2017) για τη συνεργασία μεταξύ της Συνέλευσης και της Διάσκεψης διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων
Ψήφισμα 1589 (2007)

- **Συστάσεις**

Σύσταση 2086 (2016) «Πως μπορούν να προληφθούν οι ακατάλληλοι περιορισμοί των δραστηριοτήτων των ΜΚΟ στην Ευρώπη;»
Σύσταση 2086 (2016)

Σύσταση 2085 (2016) για την ενίσχυση της προστασίας και του ρόλου των υπερμάχων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης
Σύσταση 2085 (2016)

Σύσταση 1928 (2010) για τη δημοκρατία στην Ευρώπη: κρίση και προοπτικές
Σύσταση 1928 (2010)

Σύσταση 1864 (2009) για την προώθηση της συμμετοχής των παιδιών σε αποφάσεις που τα αφορούν
Σύσταση 1864 (2009)E

Κογκρέσο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών

Ο Ευρωπαϊκός Αστικός Χάρτης II του Κογκρέσου: μανιφέστο για μια νέα αστικότητα (2008)
Ευρωπαϊκός Αστικός Χάρτης II

Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Χάρτης για τη συμμετοχή των νέων στην τοπική και την περιφερειακή ζωή (21 Μαΐου 2003)

- **Ψηφίσματα**

Ψήφισμα 385 (2015) για την προώθηση της ενεργούς ιδιότητας του πολίτη μέσω της ανάπτυξης εταιρικών σχέσεων με την κοινωνία των πολιτών
Ψήφισμα 385 (2015)

Διάσκεψη διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων

Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων για τη νομοθεσία περί ΜΚΟ, αναθεώρηση των εξελίξεων σε πρότυπα, μηχανισμούς και νομολογία 2013-2015
OING Conf/Exp (2015) 2

Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων για τη νομοθεσία περί ΜΚΟ, την κανονιστική ρύθμιση πολιτικών δραστηριοτήτων μη κυβερνητικών οργανώσεων, 2015
OING Conf/Exp (2015) 3

Κώδικας Δεοντολογίας για τη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων
CONF/PLE(2009)CODE1

Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη δημοκρατία μέσω του νόμου (Επιτροπή της Βενετίας)

Κοινές κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής της Βενετίας και του γραφείου του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE) για δημοκρατικούς φορείς και ανθρώπινα δικαιώματα (OSCE/ODIHR) σχετικά με το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι
CDL-AD(2014)046E

Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη δημοκρατία και τη διακυβέρνηση (CDDG) – Μεικτή Ομάδα Εργασίας της CDDG και της Διάσκεψης διεθνών ΜΚΟ

Συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων – Επισκόπηση των Προτύπων και Πρακτικών στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (Μάιος 2016)
[ECNL-COE]

Κείμενα άλλων διεθνών οργανισμών

Ευρωπαϊκή Ένωση

Συνθήκη της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2007/C306/01)

Ανακοίνωση της Επιτροπής – Προς ενίσχυση της διαβούλευσης και του διαλόγου – Γενικές αρχές και ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαβούλευση των ενδιαφερόμενων μερών από την Επιτροπή, COM/2002/0704

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων COM(2001) 428, Λευκή Βίβλος για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση COM/2001/428

Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE)

Συστάσεις για την ενίσχυση της συμμετοχής οργανώσεων σε δημόσιες διαδικασίες λήψης αποφάσεων από τους συμμετέχοντες στο φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών που οργανώθηκε στο περιθώριο της Συμπληρωματικής Συνεδρίασης Ανθρώπινης Διάστασης για τις ελευθερίες της ειρηνικής συνάθροισης και του συνεταιρίζεσθαι, Απρίλιος 2015
HDIM.NGO/0033/15

Ηνωμένα Έθνη

Διεθνές σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που υπεγράφη στις 16 Δεκεμβρίου 1966, θέση σε ισχύ 23 Μαρτίου 1976, σύμφωνα με το άρθρο 49
CCPR 16/12/1966

Σύμβαση για τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και προαιρετικό πρωτόκολλο
Σύμβαση

- Συμβούλιο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών

Ψήφισμα για την προώθηση και προστασία όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της ανάπτυξης – ίσης συμμετοχής στις πολιτικές και δημόσιες υποθέσεις
A/HRC/33/L.28

Πρακτικές συστάσεις για τη δημιουργία και συντήρηση ενός ασφαλούς και ευνοϊκού περιβάλλοντος για την κοινωνία των πολιτών, βάσει ορθών πρακτικών και μαθημάτων που έχουν αποκομιστεί, 11 Απριλίου 2016
A/HRC/32/20

Ίση συμμετοχή στις πολιτικές και δημόσιες υποθέσεις: ψήφισμα του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 12.10.15
A/HRC/RES/30/9

Χώρος της κοινωνίας των πολιτών: ψήφισμα του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 3 Οκτωβρίου 2014
A/HRC/RES/27/31

Χώρος της κοινωνίας των πολιτών: δημιουργία και συντήρηση, στη νομοθεσία και στην πράξη, ενός ασφαλούς και ευνοϊκού περιβάλλοντος: ψήφισμα του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 9 Οκτωβρίου 2013
A/HRC/RES/24/21

- Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών

Γενικό σχόλιο αριθ. 25: Τα δικαιώματα συμμετοχής στις δημόσιες υποθέσεις, δικαιώματα ψήφου και δικαίωμα ίσης πρόσβασης στη δημόσια διοίκηση (αρ. 25), 27 Αυγούστου 1996
CCPR/C/21/Rev.1/Add.7

- **Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη**

Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE), Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα («Σύμβαση του Aarhus»), 1998
Σύμβαση του Aarhus